

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2026.1.18>
CZU: 502/504:574:37.015:373.2

DEPRINDERILE ECOLOGICE: ELEMENTE PRACTICE ȘI FORMATIVE ESENȚIALE ALE EDUCAȚIEI PENTRU MEDIU A PREȘCOLARILOR

Florina-Cristina BUICĂ,

*doctorandă, Școala Doctorală Științe ale Educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
profesoară la educație timpurie, Grădinița „Steaua”, București, România*

ORCID: 0009-0001-6129-7149

E-mail: tynna_973@yahoo.com

Stela GÎNJU,

*doctor în pedagogie, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM*

ORCID: 0000-0002-0673-2099

E-mail: stelaginja@gmail.com

Rezumat. *Articolul prezintă informații referitoare la necesitatea evaluării nivelului inițial de deprinderi ecologice la nivel preșcolar, în vederea îmbunătățirii ulterioare, ca necesitate pentru dezvoltarea educației pentru mediu. Testarea a fost aplicată unui eșantion de 52 de preșcolari (3-5 ani), evaluarea a fost realizată ținând cont de metodologia autoarei Gonciarova, prin completarea tabelelor de centralizare și generarea de grafice corespunzătoare rezultatelor. Metodologia este importantă pentru cunoașterea nivelului inițial de deprinderi ecologice, pentru a implementa strategii adecvate care să îmbunătățească semnificativ achizițiile ulterioare legate de dimensiunile tematiche, corespunzătoare educației pentru mediu, la nivel preșcolar, deoarece permite cunoașterea, orientarea și măsurarea progresului copilului în formarea unui comportament responsabil față de natură.*

Cuvinte-cheie: *deprinderi ecologice, educație ecologică/educație pentru mediu, preșcolari.*

ECOLOGICAL HABITS - ESSENTIAL PRACTICAL AND FORMATIVE ELEMENTS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION IN PRESCHOOL CHILDREN

Summary. *The article presents information on the need to assess the initial level of ecological skills at the preschool level, in order to further improve them, as a necessity for the development of environmental education. The testing was applied to a sample of 52 preschoolers, the evaluation was carried out taking into account the methodology of the author Gonciarova, by completing the centralization tables and generating graphs corresponding to the results. In conclusion, it is important to know the initial level of ecological skills, in order to implement appropriate strategies that significantly improve subsequent acquisitions related to thematic dimensions, corresponding to environmental education, at the preschool level, because it allows knowing, guiding and measuring the child's progress in the formation of a responsible behavior towards nature.*

Keywords: *ecological skills, ecological education/environmental education, preschoolers*

Introducere. Educația ecologică constituie baza formării deprinderilor ce conduc la conduită responsabilă față de mediu, determinând copilul să adopte acțiuni orientate spre respect, grijă și armonie cu mediul înconjurător.

Deprinderile ecologice reprezintă elementul practic și formativ esențial al educației pentru mediu, transformând cunoștințele și atitudinile ecologice în comportamente concrete și durabile, ca pro-

ces activ de formare a unui stil de viață sustenabil, ca măsură reală a eficienței educației pentru mediu.

Discuții. Conceptul „deprinderi ecologice” a fost abordat de diverși autori, sub diverse aspecte cu care acestea rezonază: în cadrul formării conștiinței ecologice aplicabile în viața cotidiană [1]; drept componente ale culturii ecologice ce includ obiceiuri stabile de respectare a regulilor în natură și atitudini grijulii față de viețuitoare [10]; acțiuni prac-

ticate constant în relație cu mediul, cultivate prin activități educaționale ce prezintă responsabilitatea și grija copiilor pentru natură [4]; parte a comportamentului ecologic, format în timp, prin educație formală, nonformală și informală [6]; parte a criteriilor pentru educația ecologică elementară, alături de cunoștințe, atitudini [8].

Deprinderile ecologice conțin comportamente formate și automatizate ca urmare a educației ecologice, contribuind la interiorizarea valorilor ecologice, ca trecere de la cunoștințe la acțiune.

Motivația reprezintă ansamblul forțelor interne și externe ce declanșează, orientează și susțin comportamentul unei persoane în direcția atingerii unui scop. Ea exprimă de ce acționează omul într-un anumit fel și ce anume îl determină să mențină o activitate până la obținerea rezultatului dorit.

Motivația a constituit temă de cercetare pentru mulți savanți, fiind percepută drept „rezultatul așteptării ca un efort va duce la performanță și performanța va duce la recompense” (Vroom, 1964), „proces intern care activează, direcționează și menține comportamentul uman către atingerea unui scop” [7], „energia direcționată către activități pe care oamenii le aleg în funcție de gradul în care acestea satisfac nevoile lor de autonomie, competență și relaționare” [3], „ansamblul factorilor interni și externi care declanșează, susțin și direcționează activitatea individului spre atingerea unor scopuri” [2], „procesele interne și externe care dau energie și direcție comportamentului uman” [9], „ansamblul factorilor interni și externi care determină, susțin și direcționează conduita individului spre realizarea unor scopuri” [12].

Cristea S. [2] vorbește despre tipuri ale motivației activității de învățare, printre care: motivația ludică, motivația cognitivă și motivația practică, descriindu-le ca etape evolutive ale motivației în procesul de învățare.

În lucrarea „Metode de învățământ” (2006) I. Cerghit consideră că motivația activității de învățare poate fi: *ludică* (bazată pe joc, curiozitate, competiție amicală), *cognitivă* (bazată pe interesul pentru învățare, pentru înțelegere) și *practică* (bazată pe utilizarea cunoștințelor), explicând faptul că aceste forme necesită combinare în lecție, pentru stimularea copiilor.

Joița E. (Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice, 2000) discută motivația copiilor în raport cu activitățile de învățare, precizând cele trei forme fundamentale; ludică

- pentru vârstele mici, folosind jocul didactic; cognitivă - prin curiozitate, rezolvarea de probleme și practică - aplicativitatea cunoștințelor în viața reală

Motivația cognitivă reprezintă tendința copilului de a învăța, de a cunoaște și de a înțelege lumea din jur, determinată de curiozitatea intelectuală și nevoia internă de explorare. Este specifică proceselor de învățare activă, observare, descoperire și rezolvare de probleme.

Preocuparea pentru studiul motivației cognitive apare la autori precum: Piaget, J. (The Origins of Intelligence in Children, 1952) - ca rezultat al nevoii de echilibrare cognitivă; Bruner, J. (Toward a Theory of Instruction, 1966) - motivația cognitivă fiind susținută de curiozitatea epistemică, considera învățarea prin descoperire cea mai potrivită pentru stimularea motivației cognitive; Cristea, S. (Dicționar de termeni pedagogici, 1998) - definește motivația cognitivă ca formă de motivație bazată pe interesul pentru cunoaștere, înțelegere și explicare a realității; Acosta-Gonzaga, E. (The Influence of Motivation, Emotions, Cognition and Metacognition on Students' Learning Performance, 2021) - motivația fiind tratată ca factor ce interacționează cu procesele cognitive și metacognitive, cu rol în performanța învățării; Shen, Y., Spencer, D. (A framework of post-pandemic flipped classroom design: Integrating cognition, self-regulation, motivation cognition, self-regulation, motivation and metacognition, 2025) integrează motivația cognitive în designul clasei hibride/online.

Motivația practică exprimă dorința copilului de a acționa, de a aplica ceea ce a învățat, de a obține un rezultat concret. Ea se manifestă prin interesul pentru activitățile care au scop vizibil sau util. Printre autorii care au abordat motivația practică, se numără: Radu, I., (Fundamentele evaluării educaționale, 2000), menționând că motivația practică este esențială pentru transferul cunoștințelor în situații de viață; Akpokiniovo, E.D. (Initial training as predictor of students' motivation and practical skill engagement, 2024) a analizat cum formarea inițială stimulează motivația și implicarea în activități practice; Bardach, L. (The role of rewards in motivation-Beyond dichotomies, 2025) a discutat despre recompense și motivație, cu aplicabilitate în motivația practică; Nikitin, A., Kacovsky, P., Snetinova, M. (Situational Motivation in Academic Learning: A Systematic Review, 2025) a studiat motivația legată de situații reale, concrete, practice.

Motivația ludică este determinată de nevoia de joc, de plăcere, de bucurie și de explorare liberă. Este forma dominantă de motivație la vârsta preșcolară și reprezintă motorul natural al dezvoltării globale a copilului.

Motivația ludică a constituit temă de studiu, printre personalitățile preocupate, numărându-se: J. Piaget - jocul ca asimilare și echilibrare, motivația fiind alimentată de curiozitate; Bruner, J. - jocul menține interesul epistemic; S. Cristea - motivația ludică ca formă a motivației învățării; C. Cucoș, I. Neacșu, M. Gand Ludiolu - abordează jocul și interesul copiilor, ca suport motivațional în educație.

În studiul „Investigating the Effects of Gamification and Ludicization on Learning Achievement and Motivation: An Empirical Study Employing Kahoot and Habtica (2023), Qi Zhang arată cum abordările ludice au efecte asupra motivației copiilor.

Metodologie. Evaluarea deprinderilor ecologice prezintă importanță pentru că oferă o imagine clară a modului în care copiii transformă cunoștințele și atitudinile ecologice în comportamente reale, constante și responsabile față de mediu, pentru că în unele cazuri se atestă o discrepanță mare dintre cunoștințe și deprinderi ecologice.

Evaluarea deprinderilor ecologice a avut la bază metodologia de diagnosticare a nivelului educației ecologice a preșcolarilor propus de E. V. Gonciarova [5], care descrie metodologia diagnosticării nivelului educației ecologice a preșcolarilor, propunând un șir de metode de aflare a nivelului inițial al educației ecologice, pe categorii de vârstă, pentru cele trei sfere principale ale educației ecologice: cunoștințe, deprinderi și atitudini.

În vederea diagnosticării deprinderilor ecologice, s-a folosit un eșantion de 52 de respondenți - copii de vârstă preșcolară, grupa mijlocie (3-5 ani), Grădinița Steaua, București, România.

Pentru diagnosticarea deprinderilor ecologice a copiilor a fost folosită metoda observația, iar instrumental de evaluare - fișa de observație. Copiii au fost antrenați într-un șir de activități practice:

- Activitatea practică 1. Îngrijirea unei plante decorative de interior;
- Activitatea practică 2. Îngrijirea animalului preferat;
- Activitatea practică 3. Îngrijirea spațiului verde al grădiniței;
- Activitatea practică 4. Sortarea diferențiată a deșeurilor.

Este știut faptul că orice persoană, inclusiv preșcolarii, vor executa o anumită activitate, dacă au o motivație.

Fiecare activitate practică, enumerată mai sus, a demarat cu motivarea copiilor. Se începea cu motivarea cognitivă, fiind cea mai dificilă pentru vârsta preșcolară. Totodată, prezența a unei astfel de motivații a copiilor constituie un indicator esențial al dezvoltării educației ecologice a preșcolarilor. Copilul care manifestă dorința de a înțelege fenomenele naturii, nu doar de a se juca cu ele, dovedește un nivel superior de conștiință ecologică, în care cunoașterea devine bază a atitudinii responsabile față de mediu. Dacă copilul nu era motivat prin acest tip de motivație, se trecea la cea practică, apoi la cea ludică.

În continuarea textului, prezentăm unele dintre activitățile metodologice utilizate cu copiii.

Activitatea I. Îngrijirea unei plante decorative de interior

Constatarea motivației:

a) *Motivarea cognitivă* - copiilor li s-au adresat întrebări de tipul: Ai dori, azi, să participi la îngrijirea plantelor decorative din grupă?. Ai vrea ca să afli cum se îngrijesc corect plantele decorative de interior?.

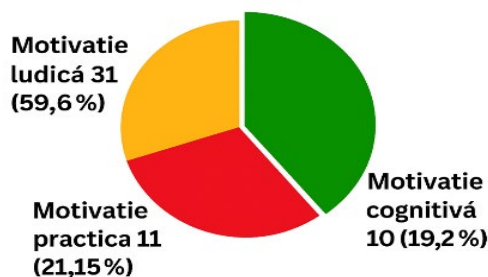
Din cei 52 de copii participanți la activitate, la 10 (19,23%) copii s-a constatat prezența motivației cognitive pentru îngrijirea plantelor de interior.

b) *Motivația practică* - copiii au fost întrebați dacă doresc să ajute colegul sau educatoarea să ștergă praful de pe frunzele plantelor sau să afâneze solul din gâstrelor plantelor. Dintre copiii participanți la activitate, la 11 (21,15%) copii s-a constatat prezența motivației practice pentru îngrijirea plantelor de odaie.

c) *Motivația ludică* - s-a făcut legătura cu un personaj de poveste, prezentând copiilor următoarea situație: „Degețica nu știe cum să îngrijească plantele. Hai să o ajutăm!”.

Din cei 52 de preșcolari participanți la activitate, la 31 (59,6%) de copii s-a constatat prezența motivației ludice pentru îngrijirea plantelor de interior.

Rezultatele sunt reprezentate grafic, după cum urmează (figura 1)

**Figura 1. Rezultatele activității:
Îngrijirea unei plante decorative de interior**

Pentru a plasa copiii pe nivele ale deprinderilor ecologice, am apreciat prezența motivației cognitive cu 3 puncte; prezența motivației practice cu 2 puncte; prezența motivației ludice cu 1 punct.

În continuare, în dependență de tipul de motivație predominant, a început activitatea de îngrijire a plantelor decorative de interior, prin care au fost diagnosticate deprinderile ecologice ale copiilor. În acest scop activitatea copiilor s-a desfășurat prin mai multe etape, în care au primit următoarele sarcini:

Etapa 1. Identificarea obiectului muncii

Sarcina pentru copii: Identifică planta care are nevoie de îngrijire.

În acest context copilului i s-a propus să aleagă două plante din colțul naturii care, în opinia sa, au nevoie de udare, afânare sau curățare de praf și să explice motivul alegerii acestor plante.

Etapa 2. Prezicerea rezultatului muncii

Sarcina pentru copii: Cum crezi că vor arăta plantele după ce le vei îngriji (după udare, afânare, curățare etc.)?

Etapa 3. Planificarea procesului muncii în conformitate cu scopul acesteia (curățarea prafului de pe plante).

Sarcina pentru copii: Descrie succesiunea acțiunilor de muncă și explica de ce este necesară această ordine?

Etapa 4. Selectarea echipamentelor necesare procesului de muncă

Sarcina pentru copii: Alege doar acele instrumente/echipamentele necesare pentru ștergerea prafului de pe frunzele plantelor. La această etapă copilul este pus într-o situație de alegere: alături de instrumentele și materialele potrivite se află și unele nepotrivite pentru activitatea respectivă (de exemplu: o plasă pentru pești, o hrănitoare, un băț pentru afânarea solului etc.).

Se observă dacă copilul recunoaște și selectează corect doar obiectele utile pentru îngrijirea plantelor. În cazul în care copilul întâmpină dificultăți, i se poate oferi un set de imagini ce ilustrează acțiunile succesive pentru îndepărtarea prafului de pe plante, iar el trebuie să le aranjeze în ordinea corectă.

Pentru copiii la care s-a manifestat motivația ludică, sarcina poate fi propusă și sub formă de joc, unde imaginile sunt amestecate și copilul trebuie să le pună în ordine logică.

Etapa 5. Verificarea nivelului de însușire a deprinderilor ecologice

Sarcina pentru copii: Demonstrează cum se realizează corect ștergerea prafului de pe frunzele plantei/udarea plantei/afânarea solului.

Pentru copiii la care s-a manifestat motivația ludică, sarcina se va formula în felul următor: demonstrează-i Degețicăi (sau oricui/altui personaj) cum să execute corect udarea plantelor/afânarea solului/ștergerea prafului de pe frunzele plantelor.

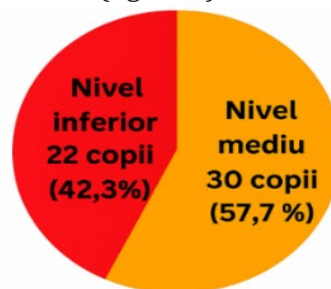
Etapa 6. Corelarea rezultatului muncii cu scopul acesteia

Sarcina pentru copii: Povestește ce ai făcut pentru a îngriji o plantă. Cum ai ajutat planta? Cum crezi că se simte acum planta?

Fiecare sarcină a fost apreciată cu maxim 2 puncte: Realizat corect, independent - 2 puncte; Realizat parțial corect, ghidat de cadrul didactic - 1 punct; Ne realizat - 0 puncte.

Deci, pentru realizarea corectă atât a sarcinilor, cât și prezența motivației cognitive, copiii puteau acumula maxim 15 puncte. Copiii care au acumulat 15-12 puncte au fost plasați la nivel superior al posesiei deprinderilor ecologice; aceia care au acumulat 11-7 puncte au fost plasați la nivel mediu; iar aceia care au acumulat 6-0 puncte – nivel inferior.

În urma desfășurării activității Îngrijirea unei plante decorative de interior, 22 (42,3%) copii s-au încadrat la nivel inferior și 30 (57,7%) copii s-au aflat la nivel mediu (figura 2).

**Figura 2. Rezultatele activității:
Deprinderea de îngrijire a unei plante**

În funcție de rezultate observăm lipsa nivelului superior, demonstrând necesitatea unei bune înțelegeri teoretice și aplicare practică, de identificare corectă a plantelor ce necesită îngrijire, justificând alegerile, executând corect acțiunile necesare de îngrijire, cu instrumente potrivite. Totodată, 30 (57,7%) de copii s-au situat la nivelul mediu și 22 (42,3%) de copii la nivel inferior, date ce indică o înțelegere parțială a sarcinilor, cu unele dificultăți în justificare, alegerea corectă a plantei sau descrierea incompletă a acțiunilor și abilități practice în dezvoltare.

Activitatea 2. Sortarea diferențiată a deșeurilor

Constatarea motivației:

a) *Motivarea cognitivă* - copiii li s-au adresat întrebări de tipul: Ai dori să participi la sortarea diferențiată a deșeurilor din sala de grupă?. Ai vrea ca să afli cum se sortează corect deșeurile de interior?.

Din cei 52 de preșcolari participanți la activitate, la 10 (19,23%) copii s-a constatat prezența motivației cognitive pentru sortarea diferențiată a deșeurilor.

b) *Motivația practică* - copiii au fost întrebați dacă doresc să ajute colegul sau educatoarea să sorteze diferențiat deșeurile. Din cei 52 de copii participanți la activitate, la 9 (17,3%) copii s-a constatat prezența motivației practice pentru sortarea diferențiată a deșeurilor din sala de grupă.

c) *Motivația ludică* - s-a făcut legătura cu un personaj, prezentând copiilor următoarea situație: „RobiREC un robot prietenos făcut de un copil isteț din doze, sticle și carton, vrea să curețe orașul și îi învață pe oameni cum să sorteze diferențiat deșeurile. Hai să îl ajutăm!”.

Din cei 52 de preșcolari participanți la activitate, la 33 (63,46%) de copii s-a constatat prezența motivației ludice pentru îngrijirea plantelor de interior.

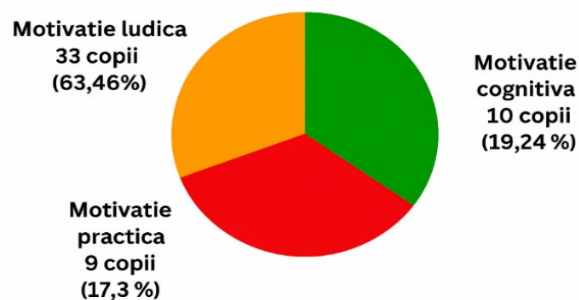

Figura 3. Rezultatele activității:
Sortarea diferențiată a deșeurilor

Pentru a plasa copiii pe nivele ale deprinderilor ecologice, am apreciat prezența motivației cognitive cu 3 puncte; prezența motivației practice cu 2 puncte; prezența motivației ludice cu 1 punct.

În continuare, în dependență de tipul de motivație predominant, a început activitatea de sortare diferențiată a materialelor reciclabile, prin care au fost diagnosticate deprinderile ecologice ale copiilor. În acest scop, activitatea copiilor a trecut prin mai multe etape, în care au avut de realizat următoarele sarcini:

Etapa 1. Identificarea obiectului muncii

Sarcina pentru copii: Identifică materialele reciclabile din sala de grupă.

În acest context copilului i s-a propus să enumere materialele care, în opinia sa, trebuie să fie reciclate și să explice motivul alegerii acestora.

Etapa 2. Prezicerea rezultatului muncii

Sarcina pentru copii: Cum crezi că va arăta sala de grupă după sortarea diferențiată a materialelor reciclabile (după așezarea fiecăruia în recipientul corespunzător)?.

Etapa 3. Planificarea procesului muncii în conformitate cu scopul acesteia (sortare diferențiată a materialelor reciclabile).

Sarcina pentru copii: Descrie succesiunea acțiunilor de muncă și explică de ce este necesară această ordine?.

Etapa 4. Selectarea echipamentelor necesare procesului de muncă

Sarcina pentru copii: Alege doar acele materiale necesare pentru sortarea diferențiată.

La această etapă copilul este pus într-o situație de alegere: alături de instrumentele și materialele potrivite se află și unele nepotrivite pentru activitatea respectivă (de exemplu: o mașinuță/jucărie).

Se observă dacă copilul recunoaște și selectează corect doar obiectele utile pentru sortare diferențiată. În cazul în care copilul întâmpină dificultăți, i se poate oferi un set de imagini ce ilustrează acțiunile succesive pentru sortarea diferențiată a plasticului, hârtiei/cartonului, sticlei, iar el trebuie să le aranjeze corect în recipiente. Pentru copiii la care s-a manifestat motivația ludică, sarcina poate fi propusă și sub formă de joc, unde imaginile sunt amestecate și copilul trebuie să le pună în ordine logică.

Etapa 5. Verificarea nivelului de însușire a deprinderilor ecologice

Sarcina pentru copii: Demonstrează cum se realizează corect sortarea diferențiată a materialelor reciclabile.

Pentru copiii la care s-a manifestat motivația ludică, sarcina se va formula în felul următor: Demonstrează-i lui RoboREC cum să execute corect sortarea diferențiată, așezând fiecare obiect în recipientul corespunzător.

Etapa 6. Corelarea rezultatului muncii cu scopul acesteia

Sarcina pentru copii: Povestește ce ai făcut pentru a sorta diferențiat materialele reciclabile? Cum l-ai ajutat pe RoboREC?

Fiecare sarcină a fost apreciată cu maxim 2 puncte: Realizat corect, independent - 2 puncte; Realizat parțial corect, ghidat de cadrul didactic - 1 punct; Nerealizat - 0 puncte.

Pentru realizarea corectă a sarcinilor, dar și prezența motivației cognitive, copiii puteau acumula maxim 15 puncte. Copiii care au acumulat 15-12 puncte au fost plasați la nivel superior al posederii deprinderilor ecologice; aceia care au acumulat 11-7 puncte au fost plasați la nivel mediu; aceia care au acumulat 6-0 puncte – nivel inferior.

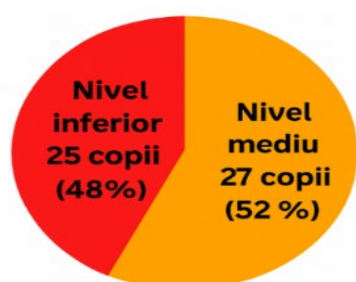

Figura 4. Rezultatele activității: Deprinderii de sortare diferențiată a materialelor reciclabile

Din cei 52 de respondenți, referitor la sarcina ce vizează abilitățile de sortarea diferențiată a ambalajelor din hârtie/din carton, plastic, sticlă, la nivel inferior, se încadrează 25(48%) de copii, în timp ce

27(51,9%) de copii s-au încadrat la nivel mediu, cu disponibilitate crescută pentru activități de sortarea diferențiată a ambalajelor din hârtie/din carton, plastic, sticlă, concluzionând faptul că activitățile practice și concrete (curățenie, reciclare, îngrijire de animale) au cel mai mare impact în implicarea voluntară a preșcolarilor.

Prezentăm, în tabelul de mai jos, rezultatele obținute pentru activitățile descrise mai sus:

Tabel 1. Rezultatele de constatare, tip de motivație pentru fiecare activitate desfășurată

Denumire activitate practică	Număr total -52 copii		
	Motivație ludică	Motivație practică	Motivație cognitivă
Îngrijirea unei plante decorative de interior	31 copii	11 copii	10 copii
Sortarea diferențiată a deșeurilor	33 de copii	9 copii	10 copii

Concluzie. Observăm că procentele predominante, pentru fiecare activitate desfășurată, se încadrează la motivație ludică, determinarea nivelului inițial al deprinderilor ecologice ale preșcolarilor reprezentând un pas esențial în procesul educației ecologice, acestea oferind baza necesară pentru planificarea, individualizarea și evaluarea activităților educaționale și permițând aflarea deprinderilor și comportamentelor deja formate și adaptarea metodelor și conținuturilor la nevoile reale ale copiilor, ca etalon de comparație pentru evaluarea progresului ulterior.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. COJOCARU S. Formarea conștiinței ecologice - finalitate de bază a învățământului. În: Revista *Didactica Pro*, nr. 2(66), p. 18-21, 2011. Chișinău: ISSN 1810-6455
2. CRISTEA S. *Dicționar de psihopedagogie*. București: EDP, 1998, ISBN 9733051306
3. DECI E L., RYAN R. M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. Plenum Press, 1985, 372 p., ISBN 978-030-642-022-1
4. GAVRILUȚ R. *Forming ecological skills in a stimulating educational environment*, p.259-263. Chișinău, 2022. ISBN 978-9975-46-617-2

5. GONCIAROVA E.V. *Teoria și metodologia educației de mediu pentru copiii preșcolari. Manual educațional și metodologic*. Ed. NSGU, 2008. 326 p. ISBN 5-89988-452-5
6. HADÎRCĂ M., CHIRIAC E. *Educația pentru mediu și cultura ecologică a elevului în contextul societății actuale*. Chișinău, p. 159-167, 2022. ISBN 978-9975-46-638-7
7. McCLELLAND D. *Human Motivation*, 1987. ISBN 978-052-136-951-0
8. PANICO V. *Certain suggestions regarding elementary ecological education*, p. 118-125, 2024. ISSN 1857-2103
9. REEVE J. *Understanding Motivation and Emotion*, 2009. ISBN 978-047-039-223-2
10. STAMATI E., CHIRICĂ G. *Potențialul parteneriatului educațional în formarea culturii ecologice la preșcolari*, p.131-136, Chișinău, 2020. ISBN 978-9975-76-301-1
11. VROOM V. H. *Work and Motivation*, Wiley and Sons, New York, 331 p., 1964. ISBN 978-047-191-205-7
12. ZLATE M. *Tratat de psihologie organizational-managerială*. Iași: Polirom, 2004. ISBN 973-681-680-X